

PROJEKAT FINANSIRA
EUROPSKA UNIJA

<http://www.fondacija-cure.org>

Foundation for Women's Empowerment
Bosnia and Herzegovina
Fondacija za osnaživanje žena
Bosna i Hercegovina

PROJEKAT IMPLEMENTIRAJU
FONDACIJA CURE I FONDACIJA ZA OSNAŽIVANJE ŽENA

AKCIJONI PLAN – AGENDA POTREBA ŽENA SA POSEBNIM FOKUSOM NA MANJINSKE I MARGINALIZOVANE GRUPE U OPŠTINI PRNJAVOR

Kreirale: Medina Mujić i Vildana Džekman, Fondacija CURE

Novembar 2019. godine

Informacije o projektu “Ženska prava - Agenda za pozitivne promjene”

Dvogodišnjim projektom “Ženska prava - Agenda za pozitivne promjene” u BiH, koji finansira Evropska unija u sklopu Europskog instrumenta za demokraciju i ljudska prava u Bosni i Hercegovini, a realizuje Fondacija CURE (CURE) i Fondacija za osnaživanje žena (FWE), namjeravamo doprinijeti promociji i poštivanju ženskih prava, te doprinjeti iskorjenjivanju diskriminacije žena sa posebnim fokusom na marginalizovane i manjinske grupe žena u deset (10) opština. Projekat predstavlja izvanrednu priliku za pokretanje mehanizama u nastavku praktičnog rada oko ljudskih prava žena pripadnica manjinskih i marginaliziranih grupa, kroz organizaciju zajedničkih treninga, implementaciju uporedivih aktivnosti i razmjenu dobre prakse među akterima i zainteresiranim stranama.

Ciljevi projekta su direktni doprinos u promociji poštivanja ženskih ljudskih prava, i povećanje društveno-ekonomске inkluzije žena i djevojčica pripadnica manjinskih i marginaliziranih grupa, kroz jačanje njihovih kapaciteta i kreiranje konkretnih akcija za borbu protiv diskriminacije, rasizma i ksenofobije, te rješavanje pitanja njihovih ljudskih prava u BiH.

Projekt ima integrисани pristup u cilju rješavanja problema marginalizacije, isključenosti i diskriminacije žena pripadnica manjinskih i marginaliziranih grupa u Bosni i Hercegovini (BiH) koje se suočavaju s nepovoljnim položajem i koje su izložene siromaštvu, diskriminaciji i predrasudama i u velikoj mjeri su isključene iz procesa donošenja odluka na različitim nivoima.

UVODNI KONTEKST

Općina Prnjavor nalazi se u sjeverozapadnom dijelu Republike Srpske. Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2013. godine, u općini Prnjavor živi 34.357 stanovnika od čega 48,53% muškaraca i 51,47% žena, što čini oko 3% stanovništva Republike Srpske. Ukupan broj radno sposobnog stanovništva iznosi 29.403, od čega je 14.149 muškaraca i 15.254 žena. Od toga je 10.135 zaposleno, a 2.193 nezaposleno.¹

Prema istraživanju Pozicija, uključenost i prava žena koje pripadaju manjinskim i marginaliziranim grupama u Bosni i Hercegovini navodi se da socijalno-ekonomsko osnaživanje, zapošljavanje i poboljšanje kvalitete života prepoznate su kao prioriteti za marginalizirane žene u općini Prnjavor. Marginalizirane žene često ekonomski ovise o svojim supružnicima i ne mogu napustiti partnere, čak i u slučajevima porodičnog nasilja jer im nedostaje institucionalna podrška u slučajevima kada se odluče razvesti od zlostavljača. Dakle, tim ženama je potrebna podrška u poštivanju njihovih prava tokom razvoda, kada se bore za skrbništvo nad djecom, kada se nasilje događa - stoga institucije trebaju biti posebno senzibilizirane kako bi im pomogle u ostvarivanju i uživanju njihovih prava. Što se tiče institucionalnog okvira, postoji Akcioni plan za ravnopravnost spolova općine Prnjavor za period 2018-2020. godine⁹⁸ i Lokalni akcioni plan – aktivna participacija za uključenje Roma, koji još nije proveden. Međutim, dio posla i aktivnosti namijenjenih marginaliziranim ženama provodi ženska organizacija "Romska djevojka - Romani Ćej". Osim direktnog rada s marginaliziranim grupama, u smislu razmjene informacija i zagovaranja, provode i zdravstvene programe uz potporu Instituta za javno zdravstvo RS, tj. godišnje preventivne ginekološke i ultrazvučne pregledi dojki i radionice o zaštiti i prevenciji zdravlja. Zajedno s predstavnicima različitih institucija organiziraju radionice o tome kako postupati u slučajevima diskriminacije ili nasilja u porodici kako bi se izgradilo povjerenje između institucija i korisnica. Također, organizacija je bila uključena u proces izrade Lokalnog akcionog plana za uključivanje Roma i konsultirana kada je Gender akcioni plan revidiran 2018. godine. Što se tiče konkretne saradnje s općinom, postoji potpisani memorandum o saradnji i organizacija je uključena u Akcioni plan za ravnopravnost spolova i Lokalni akcioni plan za Rome, međutim, nikada nisu imali nikakvu zajedničku aktivnost. To podrazumijeva potrebu za poboljšanjem saradnje i provedbe postojećih akcijskih planova. Diskriminacija i stereotipi pri zapošljavanju Romkinja ili žena koje pripadaju bilo kojoj marginaliziranoj grupi još uvek su jako prisutne na tržištu rada. Ako se ženi ponudi posao, to je uglavnom ručni i slabo plaćeni posao (npr. čišćenje objekata). Postoje i slučajevi zloupotrebe sistema gdje poslodavac odlučuje zaposliti žene iz tih kategorija (posebno Romkinje) kroz programe subvencija za zapošljavanje kako bi ostvarili dodatnu zaradu i priskrbili jeftinu radnu snagu. Na žalost, nakon isteka jednogodišnjeg ugovora, žena biva otpuštena s radnog mjesta i zamijenjena drugom ženom istim "kanalima".²

Opština Prnjavor je usvojila Akcioni plan za ravnopravnost polova 2018-2020. u kojem se navodi da su za promociju ravnopravnosti spolova potrebne posebne mjere kako bi se iste uklonile direktna i indirektna diskriminacija žena, kao i osnaživanje jednakih mogućnosti za potpuno ostvarenje ljudskih prava, istovremeno jačanje procesa rodno integriranje u sve oblasti društvenog života. Osnaživanje uloga žena i promicanje

¹ Malkić, A., i Bošnjak, E., (2018) Pozicija, uključenost i prava žena koje pripadaju manjinskim i marginaliziranim grupama u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, str. 40.

² ibid

ravnopravnosti spolova nije zahtjev za posebnim privilegija, već doprinosi rodnoj ravnoteži i izgradnji skladni odnosi za dobrobit cijelog društva i lokalne zajednice. U prošlosti je provedeno niz akcija usmjerenih na prevenciju i kontrolu porodično nasilje u opštini Prnjavor. U tim akcijama su učestvovali: Policijska stanica Prnjavor, Centar za socijalni rad, Primarna i srednje škole u opštini Prnjavor, nevladine organizacije, Republički pedagoški zavod Republike Srpske, Dom zdravlja Prnjavor i njihov centar za mentalno zdravlje. Kao rezultat toga, primjetan je pad broja slučajevi izvršenog nasilja.³ Glavni ciljevi proizišli iz ovog Akcionog plana nalažu da se u opisu posla državnih službenika nalazi provođenje aktivnosti za jednakost. Zatim povećati razinu znanja o bolestima raka dojke i grlića materice, čime utječu rano otkrivanje ovih bolesti.

Predstavnice Fondacije CURE su radile fokus grupe sa predstvincima/ama institucija i nevladinih organizacija: Opština Prnjavor, Biro za zapošljavanje Prnjavor, Dom zdravlja Prnjavor i predstavnice Udruženja Romska djevojka gdje su mapirani problemi žena u opštini Prnjavor.

PREDSTAVLJANJE PROBLEMA OPŠTINE PRNJAVOR

1. **ZDRASTVENI SISTEM** s fokusom na seksualno i reproduktivno zdravlje žena i muškaraca. Osobit fokus staviti na preventivne programe i preglede za žene i žene pripadnice marginalizovanih grupa u pogledu genitalno-urološki problema.
2. **NASILJE U PORODICI** s fokusom na prevenciju nasilja u porodici kroz razne edukativne programe i kampanje podizanja svijesti
3. **EKONOMSKO OSNAŽIVANJE ŽENA** s fokusom na zapošljavanje žena osobito žena pripadnica marginalizovanih grupa /žene s invaliditetom, žene preživjele nasilje u porodici, majke s 4 i više djece, Romkinje i dr. plus rad na društvenom preduzetništvu.
4. **POLITIČKA PARTICIPACIJA ŽENA** kroz podianje svijesti o važnosti ženskog političkog angažmana

Učesnici/e fokus grupe opštine Prnjavor koja je održana prepoznali/e su od niza problema četiti ključna s kojima se suočavaju žene u navednoj opštini.

U nastavku tabelarni prikaz šireg konteksta koji je predstavljen kroz oblasti kao što su zdravstvo, politička participacija žena, nasilje u porodici i ekonomsko osnaživanje žena s jasno definisanim mjerama i indikatorima za provođenje aktivnosti.

³ Akcioni plan za ravnopravnost polova 2018-2020., dostupno na: <http://opstina-prnjavor.net/wp-content/uploads/2018/07/Akcioni-plan-za-ravnopravnost-polova-opstine-Prnjavor-za-period-2018-2020.-godina.pdf>

1. OBLAST – POLITIČKA PARTICIPACIJA				
1.1.MJERA	ROK	ODGOVORNA NSTITUCIJA	INDIKATOR PROVOĐENJA	FINANSIJE
Snažnija zastupljenost i učešće žena u političkom životu u Opštini Prnjavor.	2020.-2024.	<ul style="list-style-type: none"> - Savezi gradova i opština - Ministarstva nadležna - Vlada - CIK - Aktiv žena raznih političkih partija - Srednje škole - Udruženje Romska djevojka Romani Ćej i druge NVO 	<ul style="list-style-type: none"> - Kontinuirane edukacije mlađih djevojaka o političkoj participaciji i angažmanu u političkom životu u saradnji s opštinom i Udruženjem Romska djevojka Romani Ćej. - Projekti na kojima se radi na većoj vidljivosti žena u političkom životu u Prnjavoru - Monitoring tretiranja političarki u predizbornim kampanjama i više sastanaka od strane Gender komisije vezano za političku participaciju žena u Prnjavoru; 	<ul style="list-style-type: none"> -Institucionalna podrška kroz budžet koji se već izdvaja za predizborne aktivnosti i finansiranje političkih partija. -Finansiranje od strane donatora
2. OBLAST – EKONOMSKO OSNAŽIVANJE ŽENA				
2.1.MJERA	ROK	ODGOVORNA NSTITUCIJA	INDIKATOR PROVOĐENJA	FINANSIJE
Ekonomsko osnaživanje žena pripadnica marginalizovanih grupa	2020-2022.	<ul style="list-style-type: none"> - Opštine – Udruženje za preduzetnike 	<ul style="list-style-type: none"> -Kreirana opsežna analiza ekonomskog položaja žena pripadnica marginalizovanih 	<ul style="list-style-type: none"> - Budžet opštine Prnjavor - Budžet Vlade RS

<p>kroz zapošljavanje /žene s invaliditetom, Romkinje, žene preživjele nasilje, majke s 4 i više djece, žene penzionerke s najnižom penzijom/</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Centri za socijalni rad - Srednje škole - Udruženje penzionera - Romska djevojka Romani Ćej - Udruženje 4+ - Udruženje roditelja djece s smetnjama u razvoju - Biro za zapošljavanje - Aktiv žena pri političkim strankama 	<p>grupa i resursa za korsinice u skladu s Zakonom o socijalnom preduzetništvu. Udruženje Romska djevojka Romani Ćej u saradnji s opštinom i sektorom koji pokriva ekonomski segment.</p> <p>- Sprovedena kampanju informisanja javnosti i edukacije privrednika.</p> <p>-Sprovedena kampanju informisanja javnosti i edukacije privrednika kroz animiranje ženskih udruženja i Udruženja Romani Ćej o podsticaji za zapošljavanja žena i društvenom preduzetništvu.</p> <p>-Kreirana strategija od strane Opštine Prnjavor zapošljavanja i samozapoljavanja žena pripadnica marginalizovanih grupa.</p> <p>-Kreirati program podrške zapošljavanja ili samozapošljavanja žena pripadnica manjinskih i marginalizovanih grupa žena iz opštinskog budžeta u narednom periodu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Međunarodne donacije -Ambasade, EU.
---	--	---	--	---

			-Sprovedi edukaciju ili programe preškolovanja o kreiranju biznis planova za nezaposlene marginalizovane i manjinske grupe žena;	
--	--	--	--	--

3.OBLAST – NASILJE U PORODICI

3.1.MJERA	ROK	ODGOVORNA NSTITUCIJA	INDIKATOR PROVOĐENJA	FINANSIJE
Suzbijanje nasilja u porodici u Opštini Prnjavor kroz informisanje javnosti i edukativne programe.	U kontinuitetu	<ul style="list-style-type: none"> - Vrtići i druge predškolske ustanove - Škole - Centri za socijalni rad - Policija - Nvo - Opština -mjesne zajednice - Politički subjekti - Mediji - Romska djevojka Roman Ćej - NVO 	<ul style="list-style-type: none"> - Istraživanje i sagledavanje zastupljenosti nasilja u porodici u navednoj opštini - Edukacija šire javnosti o ovom problemu kroz razne kampanje za vrijeme 16. dana aktivizma u saradnji s Udruženjem žena Romska djevojka - Romani Ćej Prnjavor i predstavnicima/ama mjesnih zajednica Opštine Prnjavor. - Dodjeljeni opštinski stanovi ženama koje su preživjele nasilje u poredici i koje zbog socijalnog statusa nemaju riješeno stambeno pitanje nakon izlaska iz Sigurne kuće. 	<ul style="list-style-type: none"> -Donatori -Lokalna zajednica -opština -Ministarstvo porodice omladine i sporta RS - Ministarstvo prosvjete RS -Ministarstvo zdravlja RS

4.OBLAST – ZDRAVSTVO				
4.1.MJERA	ROK	ODGOVORNA NSTITUCIJA	INDIKATOR PROVOĐENJA	FINANSIJE
<p>1. Opsežna analiza stanja prisutnosti genitalno-urološki oboljenja za žene i muškarce u opštini Prnjavor.</p> <p>2. Preventivni programi u oblasti seksualno – reproduktivnog zdravlja za mlade žene.</p>	U kontinuitetu	<ul style="list-style-type: none"> - Dom zdravlja - osnovne i srednje škole - Centri za socijani rad - Opština-Mjesne zajednice - Ministarstvo zdravlja RS - Institut za javno zdravstvo RS - MInistarstvo prosvjete RS - Ministarstvo porodice, omladine i sporta RS - NVO Sektor /Udruženje Romska djevojka Romani Ćej/ - Mediji 	<p>-Urađena opsežna analiza uvida u stanje problema osobito žena u oblasti genitalno uroloških stanja</p> <p>-Udruženje Romska djevojka Romani Ćej u saradnji s Institutom za javno zdravstvo RS i opštinom organizovani terenski pregledi zažene pripadnice marginalizovanih grupa u ruralnim područjima u cilju prevencije oboljenja koje mjeru obuhvata.</p> <p>/pokretni mamograf, UZV dojke, ljekarski timovi u ruralnim područjima.../.</p> <p>-Nabavka mamografa u najbližoj zdrastvenoj ustanovi za svrhe redovnih ginekoloških pregleda, UZV dojke i mamografija.</p> <p>-Kontinuirane edukacije u školama za mlade žene o seksualnom i reporduktivnom zdravlju,</p>	<p>-Donatori</p> <p>- institut za javno zdravstvo RS</p> <p>- Ministarstvo zdravlja /RS i FBIH/</p> <p>- budžet opštine kroz posebno planiranje budžetske stavke za ovu namjenu</p>

			osobito prevenciji od spolno prenosivih bolesti.	
--	--	--	--	--

Preporuke

- a) Uvesti aktivnosti koje će imati za cilj razbijanje stereotipa vezanih za Rome i Romkinje i aktivnu inkluziju u zajednicu;
- b) izraditi programe za ekonomsko osnaživanje Romkinja. To takođe treba biti prepoznato od Biroa za zapošljavanje Prnjavor (i Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske) kroz aktivne politike zapošljavanja;
- c) Obzirom na troškove zdravstvene zaštite, potrebno je regulirati troškove zdravstvene zaštite putem subvencija, odnosno pokriti troškove za ovu marginaliziranu kategoriju;
- d) S obzirom da ne postoji javni prijevoz u općini Prnjavor, potrebno je napraviti procjenu potreba i uključiti sve lokalne zajednice u ovoj općini, te razviti strategiju za upostavljanje javnog prijevoza;
- e) Povećati napore u pomaganju i podizanju svijesti o većoj brizi za zdravlje žena, posebno za Romkinje;
- f) Uvesti aktivnosti koje bi se bavile problemom nasilja u obitelji i razviti strategiju za borbu protiv nasilja u porodici;
- g) Uspostaviti kontinuiranu saradnju između ženskih nevladinih organizacija i općine
- h) Izmjene i dopune Izbornog zakona RS o načinu raspodjele vlasti. Definirano da se ulazak u tijela vlasti definiše po broju glasova bez mogućnosti da politička partija delegira pozicije.

ZAGOVARAČKI PLAN UDRUŽENJA ROMSKA DJEVOJKA ROMANI ĆEJ PRNJAVOR s ZAKLJUČCIMA I PREPORUKAMA

Primjetno je da Lokalni Akcioni plan - aktivna participacija za uključenje Roma 2016.-2020. godina ne prepoznae Romkinje niti sadrži specifično izlistane mjere za Romkinje. U narednom periodu bilo bi poželjno da u procesu izmjene i dopune Akcionog plana se ova kategorija prepozna i inkluzira. Akcioni plan za ravnopravnost spolova opštine Prnjavor 2018.-2020.pohvalno je što uključuje implementaciju u saradnji s Udruženjem Romska djevojka Romani Ćej, mada prepoznavanje i rad na samo jednom problemu koji se tiče zdrastvenog sistema za žene je nedovoljan za potpunu integraciju žena osobito pripadnica marginalizovanih grupa za njihov ravnopravan tretman u navednoj opštini Prnjavor.

1. Udruženje Romska djevojka Romani Ćej Prnjavor u saradnji s Opštinom Prnjavor poželjno je da inicirata jednu tematsku sjednicu u prostorijama Opštine Prnjavor na temu *-Političkog učešća žena i angažmana žena u političkom životu* kako bi se sagledalo realno stanje stvari i pokrenuli dalji procesi rada u ovoj oblasti. Bilo bi važno da tematska sjednica okupi predstavnice različitih političkih partija, kao predstavnike/ce vlasti koji trenutno obašaju neke političke pozicije. S obzirom na zajednički doneseni Akcioni plan za ravnopravnost spolova i Lokalni akcioni plan za Rome, Udruženje Romska djevojka i Romani Ćej ne bilježi nikakvu zajedničku aktivnost s Opština Prnjavor stoga bi ova tematska sjednica otvorila put za sve dalje korake i saradnju.
2. Udruženje Romska djevojka Romani Ćej poželjno bi bilo dan napravi opsežnu analizu ekonomskog položaja žena u Opštini Prnjavor i uporedi stanje na terenu s Zakonom o socijalnom preduzetništvu. Osobit fokus ocijene stanje treba biti stanje žena pripadnica marginalizovanih grupa s akcentom na pripadnice marginalizovanih grupa navednoj u mjeri 2.1. Na temelju analize kreirati strategiju daljeg ekonomskog jačanja žena pripadnica marginalizovanih grupa za navednu Opštinu.
3. Suzbijanje nasilja u porodici kroz edukacije i informisanje javnosti. Preporuka je da u svrhu implementacije ove mjeru u lokom akcionom planu, Udruženje Romska djevojka Romani Ćej za vrijeme 16. Dana aktivizma u saradnji s mjesnim zajednicama u Opštini Prnjavor organizuje tematske sesije u trajanju od nekoliko sati u sklopu koje će upoznati žene s oblicima nasilja i načinima zaštite od istog.
4. Ne postoje posebno osmišljeni programi zdrastvenih pregleda za pripadnice marginalizovanih grupa osim preventivnih programa koje sprovodi Romska djevojka Romani Ćej za žene Romkinje u saradnji s Institutom za javno zdravstvo RS i opština. Zbog skupoće lijevkova i potrebe plaćanja participacije veći broj žena ne podvrgava se preventivnim i redovnim pregledima. Uprkos što je Akcioni plan za ravnopravnost spolova opštine Prnjavor za period 2018. – 2020. godine naveo da u opštini Prnjavor od 2016.-2017. godine zabilježen slučaj 37 oboljelih od čega 25 žena oboljeli od raka dojke i 12 od raka grlića materice nedostaju svježi i sveobuhvatniji podaci. U cilju daljeg planiranja napraviti opsežnu analizu stepena problema s kojima se nose i žene i muškarci u oblasti genitalno-uroloških stanja i uticaja na neplodnost i zasnivanje porodice. Poželjno je da analiza obuhvati stanje žena pripadnica marginalizovanih grupa, Romkinja i osobito žena iz ruralnih područja. Akcionom planom za ravnopravnost spolova 2018.-2020. godine predviđeno je da će u svrhu implementacije istog u saradnji s Domom zdravlja i NVO organizovati preventivni pregledi za žene /pokretni mamograf, ultrazvuk dojki, radionice na temu prevencije raka grlića materice i dojke/. Udruženje Romska djevojka Romani Ćej u svakom daljem komuniciranju s Opština Prnjavor može da istakne i da se pozove na ove obaveze koje je opština preuzeila Akcionim planom za ravnopravnost spolova kako bi se osigurala preventivna zdrastvena zaštita za žene osobito žene pripadnice marginalizovanih grupa.

PROJEKAT FINANSIRA
EUROPSKA UNIJA

PROJEKAT IMPLEMENTIRAJU
FONDACIJA CURE I FONDACIJA ZA OSNAŽIVANJE ŽENA

„Ovaj akcioni plan je urađen uz finansijsku pomoć Europske unije. Sadržaj akcionog plana je isključiva odgovornost autorica Medine Mujić i Vildane Džekman, i nužno ne predstavlja stanovište Europske unije.“